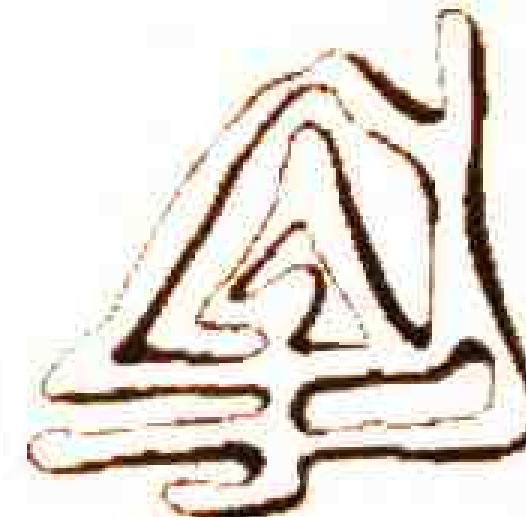

Національна академія наук України
Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського

Міжнародний Соломонів університет
Східноукраїнська філія
Міжнародний центр хазарознавства
Фонд взаємодії цивілізацій

Хазарский альманах

Том 9

Київ – Харків

2010 – 2011

Civilizations Interaction Foundation

amuta

www.amuta.org.ua

Висловлюємо ширу подяку за фінансову підтримку:

директору ТОВ «Паритет-агро» І. Н. Ботштейну,

генеральному директору
асоціації «Харків-Екоцентр» К. І. Кучерову

Щиро дякуємо доктору історичних наук, професору
В. Я. Петрухіну за організаційну підтримку видання

Борис Соломонович Элькин
1947 - 2011

Членами редколегії:

М. М. Олійник (головний редактор), професор, доктор іст. наук
О. І. Айбабін, професор, доктор іст. наук
С. С. Аксенов, канд. іст. наук
К. В. Бондар (відп. секретар), канд. філол. наук
О. Б. Бубенок (заступник головного редактора), ст. наук. співр., доктор іст. наук
О. Б. Головко, професор, доктор іст. наук
Ю. М. Кочубей, ст. наук. співр., канд. філол. наук
Л. В. Матвеєва, професор, доктор іст. наук
В. Я. Петрухін, професор, доктор іст. наук
А. В. Скоробогатов, доцент, доктор іст. наук
С. Б. Сорочан, професор, доктор іст. наук
О. О. Тортіка (заступник головного редактора), доцент, доктор іст. наук
О. І. Уткін, професор, доктор іст. наук
В. С. Фльоров, ст. наук. співр., канд. іст. наук
О. О. Хамрай, ст. наук. співр., канд. філол. наук

Склад редколегії затверджено на засіданні Вченої ради Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України 26 жовтня 2010 р. (протокол № 4), 27 січня 2011 р. (протокол № 1) та Вченої ради Міжнародного Соломонового університету 27 вересня 2011 р. (протокол № 8).

Затверджено до друку Вченою радою Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України 26 жовтня 2010 р. (протокол № 4), 27 січня 2011 р. (протокол № 1) та Вченою радою Міжнародного Соломонового університету 27 вересня 2011 р. (протокол № 8).

X15 Хазарський альманах / Ред. кол.: М. М. Олійник (гол. ред.), О. І. Айбабін, В. С. Аксенов та інш. — Харків, ФОП Шейніна О.В., 2010-2011. — Т. 9. — 260 с.

(Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ, № 14552-3523р від 02.10.2008)

Том містить статті і розвідки з історії, археології, культури середньовічної Хазарії, Криму, Кавказу, давньої Русі у контексті соціально-економічних та історико-культурних процесів та взаємодії цивілізацій. Том присвячено пам'яті засновника і першого директора Східноукраїнської філії Міжнародного Соломонового університету, визначного організатора науки і освіти Бориса Соломоновича Елькіна.

ISBN 978-966-1536-72-1

© Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАНУ, 2011
© Міжнародний центр хазарознавства
Східноукраїнської філії МСУ, 2011

От редколлегии

К общему сожалению редакционной коллегии и всех авторов, время, прошедшее после выхода в свет восьмого тома Хазарского Альманаха, посвященного памяти Владимира Кузьмича Михеева, не обошлось без горьких потерь. Настоящий, девятый том собирался и готовился к выпуску его вдохновителем и главным организатором Борисом Соломоновичем Элькиным. Но преждевременная смерть Бориса Соломоновича не дала ему завершить начатое дело. Новость о его уходе из жизни застала всех врасплох; его смерть была безвременной, а всем окружающим – знакомым, друзьям, коллегам, студентам она казалась совершенно невозможной в силу той кипучей жизненной энергии, которой он обладал, того невероятного изобилия планов и идей, которыми он был полон и которые в большинстве случаев осуществлялись благодаря его упорству, целеустремленности и административным талантам.

Когда прошло первое потрясение от этой потери, члены редакционной коллегии единодушно приняли решение посвятить настоящий девятый том Хазарского Альманаха памяти Бориса Соломоновича. Пусть сам он и не был хазароведом, но его вклад в развитие хазароведения, создание и существование Международного Центра хазароведения Восточноукраинского филиала МСУ, в издание Хазарского Альманаха неоценим.

Том этот был собран быстро, в течение трех месяцев, в чем огромная заслуга заместителя главного редактора О.Б. Бубенка, большую помощь в оперативной подготовке материалов, созыве статей оказали давние участники редколлегии С.Б. Сорочан, В.С. Аксенов, В.Я. Петрухин (все они подали свои материалы) и ее новый член – В.С. Флеров. О выпуске нового тома Альманаха неустанно беспокоились его постоянные авторы, известные востоковеды Т.М. Калинина, С.Г. Кляшторный, археологи В.В. Колода, А.В. Комар, В.Е. Науменко, В.В. Майко и др. Все они призывали сохранить это издание, признанное специалистами, получившее широкую известность в мире науки и заслужившее определенный авторитет. И вот том готов к выпуску. Он состоит из двух основных

СОДЕРЖАНИЕ

От редактории	5
I. Памяти Бориса Соломоновича Элькина	7
Теорема Элькина	9
Людина слова і дій	15
Б.С. Элькин и хазароведение	18
II. Статьи и публикации	21
В.С. Аксёнов ПОГРЕБЕНИЕ С КОНСКИМ НАЧЕЛЬНИКОМ № 482 НЕТАЙЛОВСКОГО ГРУНТОВОГО МОГИЛЬНИКА САЛТОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ	22
В.Г. Балушок РОЛЬ СТЕПУ В ЕТНОКУЛЬТУРНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ	45
О.Б. Бубенок КУРГАННЫЙ МОГИЛЬНИК У СТЕН САРКЕЛА – БЕЛОЙ ВЕЖИ (ОТНОСИТЕЛЬНО ОБСТОЯТЕЛЬСТВ ВОЗНИКНОВЕНИЯ НЕКРОПОЛЯ)	64
А.А. Иванов ЮРТООБРАЗНЫЕ ЖИЛИЩА КРЫМСКОГО ГОРОДИЩА	86
В.В. Колода, Ю.Г. Ченdev К ВОПРОСУ О ВОЗМОЖНОСТЯХ ИНТЕГРАЦИИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ И ПОЧВЕННЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДИЩА КОРОБОВЫ ХУТОРА)	107

А.В. Комар ДРЕВНЕРУССКАЯ ДЕНЕЖНО-ВЕСОВАЯ СИСТЕМА X В. НА ПЕРЕКРЕСТКЕ ПУТЕЙ: ХАЗАРСКИЙ ТУПИК	131
Ю.М. Могаричев К ДИСКУССИИ О ВРЕМЕНИ СОЗДАНИЯ ЖИТИЙ ХЕРСОНСКИХ ЕПИСКОПОВ	186
Я.В. Пилипчук ОГУЗИ ТА КИПЧАКИ НА ПІВНІЧНОМУ КАВКАЗІ	204
С.Б. Сорочан ХЕРСОНСКИЙ ХРАМ СВ. ПРОКОПІЯ В АГІОГРАФІЧЕСКИХ І АРХЕОЛОГІЧЕСКИХ ІСТОЧНИКАХ	227
Степанов Цветелин МИФОЛОГІЧЕСКІЕ СТРАТЕГІИ ГЕНЕАЛОГІИ ВЛАСТИ В РАННЕСРЕДНЕВЕКОВОЙ БОЛГАРИИ И ХАЗАРИИ	241